

<https://www.noordhollandsdagblad.nl/uitgelicht/verloren-dochters-uitgeester-ad-corten-schrijft-boek-over-heksenjacht-op-is-vrouwen/23126729.html>

Verloren dochters: Uitgeester Ad Corten schrijft boek over ‘heksenjacht’ op IS-vrouwen

- Jannie Schipper

18-10-24, 14:00 | update: 18-10-24, 15:19

Burgers ontvluchten Islamitische Staat in Syrië, 2019 © Getty Images

UitgeestDe vrouwen die naar het IS-kalifaat in Syrië reisden en zijn veroordeeld wegens terrorisme, zijn slachtoffer van een heksenjacht vergelijkbaar met de Toeslagenaffaire. Dat schrijft Ad Corten in zijn boek ‘Verloren dochters’, waarin hij de harde aanpak in Nederland vergelijkt met andere Europese landen.

„Wat had Hasna dán moeten doen?” Terwijl het merendeel van de aanwezigen in de extra beveiligde rechtbank de nu 33-jarige Syriëgangster graag zo lang mogelijk achter de tralies zou zien verdwijnen, keek één persoon tijdens de zittingen deze week met compassie naar de vrouw in het beklagdenbankje. Uitgeester Ad Corten ziet in Hasna en haar mede-Syriëgangsters vooral gewone, Nederlandse vrouwen die onevenredig hard worden gestraft voor een jeugdige misstap.

Corten zet zich met zijn stichting [Kinderen terug uit het Kalifaat](#) sinds 2019 in voor de kinderen van IS-strijders en hun moeders, die na de val van het IS-kalifaat in kampen in Noord-Syrië terecht kwamen. Vrijdag 18 oktober presenteert hij een boek over zijn bevindingen, heel toepasselijk in de McDonald’s tegenover de zwaar beveiligde terroristenafdeling van de gevangenis in Zwolle waar hij Hasna en andere Syriëgangsters wel eens heeft bezocht.

Rechtbanktekening van Hasna A., verdacht van betrokkenheid bij terroristische misdrijven, lidmaatschap van de organisatie IS en het houden van een Jezidi-vrouw als slavin. © Foto ANP / Nicole van den Hout

Slavernij

Hasna is de eerste in Nederland die wordt berecht voor slavernij. Belangengroepen van Jezidi’s hebben uitgekeken naar deze zaak, omdat zij tot nu toe de enige uitreizigster is die in verband kan worden gebracht met de verschikkingen die de Jezidi’s onder IS zijn overkomen. Tienduizenden mannen werden vermoord, duizenden vrouwen en meisjes werden tot slaaf gemaakt, verhandeld en misbruikt. Hasna was getrouwd met een IS-strijder, die haar soms met haar toen vierjarige, gehandicapte zoontje achterliet bij een bevriende IS-strijder als hij afwezig was. Daar woonden achtereenvolgens ook twee Jezidi-slavinnen, die Hasna opdrachten zou hebben gegeven. „Ik kan me de frustratie voorstellen, het is afschuwelijk wat ze hebben meegemaakt”, zegt Corten. „Maar je moet natuurlijk wel degenen

straffen die daarvoor verantwoordelijk waren. Een vrouw straffen die door puur toeval buiten haar wil in zo'n huis heeft gezeten, is dat dan rechtvaardig?"

Lees ook:

OM eist 8 jaar cel tegen Hasna A. voor slavernij in Syrië

Het lijkt alsof de maatschappij er alles aan gelegen is om Hasna zo zwaar mogelijk te straffen, vindt Corten. Bijna alle andere in 2022 teruggekeerde uitreizigsters zijn al veroordeeld wegens terrorisme. Het opsluiten van de voormalige Syriëgangsters in de extra beveiligde afdeling, de sinds 2021 verhoogde strafmaat en het in veel gevallen automatisch afpakken van hun nationaliteit is volgens Corten een blamage voor de Nederlandse rechtsstaat.

Ad Corten schreef het boek 'Verloren dochters' over de in zijn ogen onrechtvaardige behandeling van teruggekeerde Syriëgangsters in Nederland. © Foto Erna Faust

Toeslagenaffaire

Corten ziet parallellen met de Toeslagenaffaire, waarbij tienduizenden ouders in de problemen kwamen nadat ze door de Belastingdienst ten onrechte waren beschuldigd van fraude. „Het is niet één op één vergelijkbaar, maar er zijn vier factoren die terugkomen”, zegt hij. „De commissie die de Toeslagenaffaire onderzocht, concludeerde dat niemand het zo bedoeld had, maar ook dat het elk moment weer kon gebeuren. Ten eerste waren er de media. In het geval van de Toeslagenaffaire was het de Bulgarenfraude waartegen zou moeten worden opgetreden. Daarop gaat de Tweede Kamer maatregelen nemen en wetten aanscherpen, zonder het goed te doordenken, reagerend op de onderbuikgevoelens. Vervolgens moeten die wetten worden uitgevoerd door ambtenaren. Die denken misschien wel 'dit gaat verkeerd', maar ze moeten uitvoeren wat de minister wil. Ten slotte heb je de ouders die hun recht proberen te halen, en de rechters die de wet toepassen en tot aan de Hoge Raad de Belastingdienst in het gelijk stellen en de ouders ten onrechte als fraudeur aanmerken.”

In de aanpak van de uitreizigsters komen dezelfde factoren terug als in de Toeslagenaffaire: een mediahete waarop de Tweede Kamer aanslaat, brave ambtenaren en de onmogelijkheid om je recht te halen

Ad Corten

Auteur 'Verloren dochters'

Die vier factoren ziet Corten ook bij de uitreizigsters. „Er was een hete in de media tegen die vrouwen”, zegt hij. „Vervolgens zegt de Tweede Kamer: we moeten ze niet terughalen.. Als dat onvermijdelijk is, dan moeten ze zo streng mogelijk gestraft worden. Ambtenaren krijgen te horen dat de IS-vrouwen hard moeten worden aangepakt, dus komen zij op de terroristenafdeling terecht. Ook de AIVD en NCTV, destijds onder leiding van de huidige premier Dick Schoof,

hebben in die tijd aantoonbaar gekleurde adviezen gegeven over hoe gevaarlijk de vrouwen zouden zijn. Rechters die moeten beoordelen of zij veroordeeld moeten worden wegens terrorisme, staan onder zo'n druk dat, ook al weten ze in hun hart dat het geen terroristen zijn, ze toch die veroordeling maar uitspreken. Het zijn precies dezelfde condities – behalve dat deze vrouwen niet in de Tweede Kamer konden protesteren, want die zaten in de gevangenis.”

Corten noemt de veroordeelde vrouwen liever geen ‘IS-vrouwen’, want dat is juist een van de punten waar de Nederlandse regering volgens hem in doorschiet: dat de vrouwen ervoor kozen om af te reizen naar IS-gebied, wil niet automatisch zeggen dat ze ook geharde IS-aanhangers waren.

Verloren dochters

Verloren dochters, de titel van Cortens boek, verwijst naar een bekend Bijbelverhaal waarin een zoon na jaren berooid terugkeert nadat hij zijn erfdeel heeft verbrast in het buitenland. „De vader is zo blij dat zijn verloren zoon weer terug is dat hij een feestmaal voor hem organiseert. Zijn andere zoon, die braaf was achtergebleven, vindt dat zijn broer dat niet heeft verdiend, maar de vader geeft hem een nieuwe kans. Dat had de Nederlandse regering ook moeten doen met de vrouwen die terugkeerden uit het kalifaat.”

Iedereen kan een misstap begaan als hij jong is, is Cortens stelling. Dat is geen reden om voor de rest van je leven te worden verstoten. „Als je jong bent, ben je idealistisch”, zegt hij. Toen hij zelf na zijn studie naar Sierra Leone vertrok om daar te gaan werken, reisde zijn vrouw hem blijmoedig achterna, ondanks dat het Afrikaanse land destijds bekendstond als ‘the white man’s grave’ vanwege de vele malariabesmettingen. „Toen ze op het vliegveld kwam, bleken de vluchten geannuleerd wegens een staatsgreep”, vertelt hij. „Twee weken later vloog ze alsnog naar Afrika.”

De uitreizigers deden iets vergelijkbaars, wil hij maar zeggen. „De meesten reisden hun man achterna, of zochten daar naar een man”, zegt hij. „In tegenstelling tot veel mannen gingen ze er niet heen om te vechten.” Ze gingen af op het propagandabeeld van IS dat een ideale islamitische samenleving schetste. Toen ze eenmaal hadden ontdekt hoe het leven daar echt was, was er geen ontsnappen meer aan. „Je kunt wel zeggen dat vrouwen net zo goed in staat zijn tot geweld, en er zijn ook wel gewelddadige vrouwen, maar het gemiddelde is toch echt anders. En volgens de radicale islam waar deze vrouwen voor vielen, mochten zij niet eens buiten de deur komen.” De ‘voorbereidingshandelingen voor terroristische misdrijven’ die de rechters bewezen achtten, bestonden dan ook meestal uit het koken voor hun man of het anderszins voeren van een gezamenlijke huishouding met een terrorist.

Verlaagde bewijslast

Dat vrijwel alle vrouwen voor terrorisme werden veroordeeld, is uitzonderlijk in Europa. In landen als Frankrijk en België zijn ook vrouwen veroordeeld wegens terrorisme, maar daar werd onderzocht wat voor misdrijven zij zelf actief hadden gepleegd. In Nederland hoefde alleen aangetoond te worden dat de vrouwen in IS-gebied waren geweest om ‘lidmaatschap van een terroristische organisatie’ te

bewijzen. Ze hadden kunnen weten wat voor gruweldaden IS pleegde, dus waren ze bewust lid, was de redenering.

De vrouwen werden in Nederland opgesloten op een speciaal ingerichte terroristenafdeling, waar ze het grootste deel van de dag in isolatie zaten. Hun kinderen werden hun bij aankomst afgenomen. „Dat was vooral voor jonge kinderen een traumatische ervaring, want in de kampen hadden ze juist alleen hun moeders gehad om zich aan vast te klampen.” Ze mochten hun moeder eens in de zes weken een uur zien, in dezelfde ruimte met permanente bewaking als volwassen bezoekers.

Afnemen nationaliteit

Van veel vrouwen loopt nog een beroepsprocedure. Zij hebben een extra motivatie om in beroep te gaan: zodra hun veroordeling voor terrorisme definitief is, wordt automatisch hun Nederlandse nationaliteit afgepakt, als ze tenminste nog een tweede nationaliteit hebben. Nog zoiets waarin Nederland het hardst loopt van allemaal, zegt Corten. „Er zijn twee gronden om de nationaliteit af te nemen”, zegt hij. „Als straf, als mensen onherroepelijk veroordeeld zijn voor terrorisme, of als mensen nog in Syrië zitten en nog niet zijn veroordeeld, maar bij terugkomst een gevaar zouden opleveren voor de nationale veiligheid.”

In het eerste geval zou de maatregel door de strafrechter moeten worden opgelegd, in het tweede geval zou moeten worden aangetoond dat de persoon een ernstig gevaar vormt voor de nationale veiligheid. In Nederland is het echter niet de rechter, maar de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) die de vrouwen hun nationaliteit ontnemt. „Daarbij wordt beargumenteerd dat ze hun nationaliteit eigenlijk hadden willen opgeven toen ze uitreisden. In werkelijkheid is het natuurlijk geen administratieve maatregel maar gewoon een straf, en eigenlijk de ergste straf.”

Het schrijvendst is wat dat betreft de situatie van Sadaf, dochter van Afghaanse vluchtelingen. „Zij was in 2019 op eigen kracht ontsnapt naar Turkije uit het kalifaat”, vertelt Corten. „Haar vader was destijds goed behandeld toen hij als vluchteling naar Nederland kwam, dus hij overtuigde haar ervan dat zij naar Nederland moest komen en hier een eerlijk proces zou krijgen. Dat heeft verkeerd uitgepakt.”

Sadaf werd veroordeeld tot vijf jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Ze ging niet in beroep omdat ze vreesde dan een nog hogere straf te krijgen, maar raakte daarmee ook haar Nederlandse paspoort kwijt. Ze heeft geen kinderen en kan dus geen aanspraak maken op een verblijfsrecht als moeder. „Ze zit al vier jaar op de terroristenafdeling, en als ze daar eind 2025 uitkomt, zou ze moeten worden uitgezet naar Afghanistan – wat niet kan, want Nederland heeft geen diplomatieke banden met het Talibanregime.”

Hallucinaties

In zijn boek probeert Corten ook een antwoord te geven op de vraag waarom juist Nederland zich zo fel tegen de uitreizigers keerde, terwijl hier in tegenstelling tot in de buurlanden geen aanslagen van IS zijn geweest. „Misschien is het juist daardoor buiten proportie geraakt”, zegt hij. „Hoe verder je van een gevaar zit, hoe gevaarlijker het lijkt.”

Toen hij zijn stichting opzette, leek het hem vanzelfsprekend dat de vrouwen en kinderen uit de kampen in Noord-Syrië moesten worden teruggebracht naar Nederland. Niet alleen uit humanitaire overwegingen, ook om te voorkomen dat de kinderen in de kampen verder onder invloed van het radicale gedachtegoed van IS zouden komen.

Daar dacht zijn omgeving anders over. Zijn vrouw zag zijn drang om de kinderen te helpen aanvankelijk als een uitvloeisel van de hallucinaties waaraan hij leed na een verblijf op de intensive care. Zijn zus en broer vonden het idee dat de vrouwen zouden terugkeren, te ver gaan. Het bleek tekenend voor de houding van Nederland tegenover de uitreizigers. De vrouwen en kinderen mochten niet terug, en toen de regering door de rechter gedwongen werd toch een aantal vrouwen te repatriëren omdat ze anders vervolging dreigden te ontlopen, moesten ze zo streng mogelijk behandeld worden.

Het was tot zijn teleurstelling juist 'zijn' CDA dat de doorslag gaf in de politieke discussie. „Ook in andere landen wilde rechts strenger straffen en links milder zijn, maar in Nederland nam het CDA ongeveer het PVV-standpunt over, met een keiharde lijn. Geen christelijke gedachte.” Hij is ervan overtuigd dat zijn partijgenoten er anders tegenover zouden staan als ze zouden weten wie de uitreizigers waren.

Geen monsters

De samenleving is door de jaren heen iets milder geworden voor deze vrouwen, ziet hij. „Het begint een beetje te slijten. Nederland begint in de gaten te krijgen dat die vrouwen geen monsters zijn. Anderzijds zitten er nu alleen nog partijen in de regering die pleiten voor nog strengere straffen.”

De meeste veroordeelde uitreizigers zijn inmiddels weer vrijgelaten en hebben hun kinderen terug. Ze mogen geen contact met elkaar hebben. Ook die beperking levert in Cortens ogen onnodig extra leed op. „Ze zouden veel aan elkaars praktische ervaring kunnen hebben”, zegt hij. „Het laatste waar deze vrouwen aan denken, is elkaar weer opjatten om naar IS-gebied te reizen. Dat idee kan alleen maar opkomen bij iemand die hen niet kent.”

Corten hoopt dat zijn boek het Nederlandse publiek helpt inzien dat de behandeling van deze vrouwen niet is hoe de zogenaamd strenge aanpak van terrorisme was bedoeld. „We moeten ophouden met de moeders te pesten en de kinderen de kans geven om weer in Nederland te integreren.”